

AKP İKTİDARININ 20. YILINDA KÜÇÜK ÇİFTÇİLERİN VE KÖYLÜLÜĞÜN YIKIM RAPORU

SORUNLAR VE SOL ÇIKIŞ

SOL★
PARTİ

AKP iktidarının 20. yılında küçük çiftçilerin ve köylülüğün yıkım raporu

2002

Seçim meydanlarında “IMF ve Dünya Bankası’nın yaptığı her şeyi değiştireceğim” propagandasıyla iktidar olan AKP, IMF ve Dünya Bankası’nın tarımı serbest piyasaya korumasız terk etme politikalarını tereddütsüz biçimde devam ettirmiştir. Böylece AKP iktidarı tarımda neoliberal dönüşümü tamamlamış; küresel ve yerel sermayenin çıkarlarına uygun politikalarla gıdayı piyasalaştırmış, yaygın küçük üreticilik ve aile çiftçiliğine dayanan Türkiye tarımını çökertmiştir.

2003

TEKEL’in içki ve sigara bölümlerinin ayrı ayrı özelleştirilmelerinin önü açılmış, TEKEL’in Alkol Bölümü Nurol-Limak-Özal-tın-TUTSAB konsorsiyumuna 292 milyon dolara satılarak özelleştirilmiştir. MEY içki adını alan bu birleşmenin %90’lık bölümü 2006 yılında özel yatırım fonlarından Teksas Pacific Group’a satılmıştır. 2008 yılında ise TEKEL’in sigara bölümü “TEKEL” adıyla beraber British American Tobacco’ya satılmıştır. 2010 yılında TEKEL’in Yaprak İşleme Müdürlükleri’nin de kapatılmasıyla TEKEL tasfiye edilmiştir. 10 bin 818 TEKEL işçisinden 8 bin 247’sinin iş akdi feshedilmiştir.

2005

2005’te Türkiye Gübre Sanayii A.Ş. (TÜGSAŞ)’ın tüzel kişiliği Sümer Holding AŞ ile birleştirilerek sona erdirilmiştir. Böylece gübre üretimi yapan kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi tamamlanmış, gübre fiyatları tamamıyla birkaç tekeli şirket tarafından belirlenir hale gelmiştir.

2004

2004’te çıkarılan “Üretici Birlikleri Yasası” ile Birlik üyelerinin kolektif üretim yapması engellenmiş, Birlikler’in üyelerinin ürettiği ürünleri işleyebilecek sanayi tesisleri kurmaları önlenmiştir. İlaç, gübre vb girdilerin iç veya dış piyasadan Birlikler tarafından toptan alınıp üyelerine dağıtması engellenmiştir. Şirketlerin tek tek üreticilerle sözleşme yapmasına izin verilirken, Birlikler’in tüm üyeleri adına şirketlerle sözleşme imzalaması yasaklanmıştır.

Çıkarılan “Organik Tarım Yasası” ile organik tarım sertifikasını verme yetkisi çoğunluğu yabancı olan özel şirketlere verilmiştir.

Çıkarılan Tarım Sigortaları Kanunu ile devlet destekli tarım sigortaları kanunu havuz sistemi üzerine oluşturulmuştur. 16 şirket ortaklığıyla TARSİM A.Ş. kurulmuştur. Şirketler primleri havuza transfer ederken poliçelerden komisyon almaktadır. Oysa iklim değişikliği nedeniyle afetler artarken şirketler sigorta için daha yüksek paralar istemektedirler. Şirketler için çıkarılmış bu yasa ile sigorta yaptıramayan küçük çiftçiler ürünlerini maliyetin altına satmak zorunda kalmış, desteklerden mahrum edilmişlerdir.

2006

2006'da çıkarılan Tohumculuk Kanunu ile kamu tohum üretimi alanının dışına çıkarılmıştır. Tohumlar üretimi, sertifikalandırılması, ticaret ve denetimi tohum şirketlerine bırakılmış, çokuluslu şirketlerin hakimiyetine alan açılmıştır. Çiftçilerin kolektif deneyimleri ile binlerce yıl içinde geliştirdikleri ve nesilden nesile aktardıkları tohumlar gıda şirketlerine peşkeş çekilmiştir.

2010

2010'da çıkarılan "Biyogüvenlik Yasası" ile GDO'lu tohum ile üretime yasak getirilse de GDO'lu ürünlerin, ithalatı ve kullanımı yasaklanmamıştır.

2012

Çıkarılan "Büyükşehir/Bütünşehir Yasası" ile 16 bin köyün tüzel kişiliği bir gecede ortadan kaldırılmıştır. Mal varlıklarına, ortak kullanılan yayla, otlak ve meralara, içme suyu kaynaklarına köyün mülkü olan tarla, düşün salonu, kahvehane vb köy üzerine kayıtlı ne varsa el konulmuş, özelleştirmeye açılıp satışlarına başlanmıştır.

Çıkarılan otlatma planı ile otlatma bölgeleri sınırlanmıştır.

2017

ÇAYKUR Türkiye Varlık Fonu'na devredilmiştir. Kurum bu tarihten itibaren düzenli olarak zarar etmiştir.

2018

Kamuya ait 10 şeker fabrikası özelleştirilmiştir. TÜRKŞEKER'in kapasiteye göre sektördeki payı özelleştirme sonrası yüzde 35,5'e düşmüştür. Kamunun bu pay ile piyasada şeker fiyatlarını düzenleme olanağı kalmamıştır.

Et ve Süt Kurumu'nun kurbanlık olarak Brezilya'dan getirdiği 4 bin hayvandan oluşan sürünün karantinaya alınmasıyla şarbon krizi patlak vermiştir. Bu kriz, ithalata dayalı tarım politikasının ortaya çıkardığı riskleri görünürleştiren bir dönüm noktası olmuştur.

2019

Ocak ayında yıllık enflasyonun 20,35 olmasıyla gıda fiyatlarında yaşanan artış soğan deposu basarak, patlıcan ve bibere raf yasağı getirerek çözülmeye çalışılmıştır. Daha sonra tedarikçi firmalardan alınarak Tarım Kredi Kooperatifleri'ne fatura edilen ve %70'e varan zararlı satılan ürünlerden oluşan Tanzim-Satış Noktaları açılmıştır. Bütünyle özelleştirilerek şirketlere emanet edilen gıda tedarik sürecinin iflası gündelik hayatı derinden etkilemiştir.

2020

Tüm dünyayı saran Covid-19 pandemisi tohumdan sofraya özelleştirilen tarım politikalarının başarısızlığını gözler önüne sermiştir. Dışa bağımlılık ve gıda tedarikçisinin şirketler tarafından düzenlenmesi üretimin neredeyse durduğu bir pandemi dönemi ortaya çıkarmış; stoklama ile fiyat artışı gibi gündelik hayatı, yaşam kalitesini doğrudan etkileyen sonuçlar doğurmuştur. Çiftçilerin pazar erişimi sağlanamamış, tüketiciler market zincirlerinden pahalı gıda tüketmeye mecbur bırakılmıştır.

2020

Köylerin mahalle yapılması sonucu, kırsalda oluşan tepkiler ve tarımsal üretimdeki gerileme nedeniyle köylülerin bazı vergi ve harçlardan muaf tutulmasını sağlayan “Kırsal Mahalle Yasası” çıkarılmış ancak yetkili belediyeler bu yasaı uygulamamıştır. 2022 yılı sonu itibarıyla köylerin merkez mahalleler ile aynı vergi ve harçlara tabi tutulması köylerdeki tarımsal üretimi olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir.

2021

Yürürlüğe giren yasa ile “yetki belgesi” almayan üreticilerin tütün ticareti yapması yasaklanmıştır. Böylece Tütün Yasası kapsamı dışında kalan Adıyaman ve çevresindeki üreticiler şirket hakimiyeti altına alınmak istenmiştir. Bu uygulama binlerce tütün üreticisinin geleceğini etkilemiştir.

Un, ekmek ve yağ fiyatlarının önüne geçilemez artışıyla doruk noktasına ulaşan eşi benzeri görülmemiş bir gıda krizi yaşanmaya başlamıştır. Halkın ekmek, yağ ve şeker gibi temel enerji kaynağı olan gıdalara erişimi kısıtlanmıştır. Birçok ilde ekmek kuyrukları ortaya çıkmıştır. Şeker karaborsaya düşmüştür. Yağ kota ile satılmaya başlanmıştır.

2022

Gıda krizinin çözümü olarak sayılarının 500'e çıkarılması vaat edilen Tarım Kredi Kooperatif marketlerinde bazı ürünlerde şaibeli bir indirimli satış başlamıştır. PttAVM'den ayçiçeği yağı satmak, depo basmak, KDV indirimini yapmak gibi uygulamalarla gıda üretim ve erişim sorunlarını çözmeye çalışan iktidar bir kez daha başarısız olurken TKK marketleri indirimin ilk gününde 7 kat ciroya ulaşmıştır.

Zeytinlikler, 83 yıllık Zeytin Yasasını çiğneme pahasına maden kanununa eklenecek bir madde ile 10. kez talan edilmek istenmiştir.

2023

Yayımlanan 126 numaralı Kararname ile 6831 Sayılı Orman Kanunu, 4342 Sayılı Mera Kanunu ve 3194 Sayılı İmar Kanunu değiştirilmiştir. Bu değişikliklerle bakanlıkların ve belediyelerin yasal yetki ve görevleri ellerinden alınarak Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına verilmiştir. Olağanüstü Hal Dönemi ile sınırlı olmayan bu değişiklik ile deprem bölgesindeki 11 ilde bulunan ahır, ağıl ve samanlıkları depremde yıkılmış olan kırsalda yaşayan yurttaşların 4342 sayılı yasa kapsamındaki meraları da ellerinden alınmaktadır.

Hayvanlarda ŞAP hastalığı tespit edilmiştir. Bu hastalık nedeniyle hayvan hareketleri kısıtlanmış ve hayvan satış yerleri kapatılmıştır. Hastalıkla mücadele için zorunlu olarak yaptırılması gereken aşı için üreticilerden ücret alınmakta, aşı yaptırmayan üreticilere 46 bin 159 lira idari para cezası uygulanmaktadır. Üstelik aşılama yapan sağlık emekçilerine yeterli teçhizat sağlanmamakta, yeni pandemilere kapı aralanmaktadır.

“Orman Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” içerisinde tarımsal üretim planlaması adı altında bir dizi düzenleme TBMM’ye sunulmuştur. Buna göre üreticilerin üretim öncesi Tarım ve Orman Bakanlığından izin alması gerekmektedir. Cezai yaptırımların da eşlik ettiği bu izin sürecinin yanı sıra telifte sözleşmeli üretimi zorunlu hale getiren yaptırımlar bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, Bakanlık iki yıl üst üste ekilmeyen tarım arazilerini çiftçiden alarak kiralayabilecektir. Bu düzenlemeler, köylüleri ve küçük çiftçileri hızla topraklarından koparmaya ve bağımsız hareket etme özgürlüklerini de ellerinden almaya yönelik atılan en vahşi adımlardan biridir.

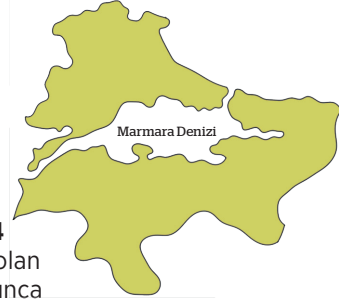
İstatistikler AKP'nin tarımdaki yıkımı

1 2,5 milyon çiftçi tarımdan uzaklaştırıldı:

2002 yılında tarımda istihdam edilen nüfus sayısı **7 milyon 458 bin** kişiydi. 2022 yılında tarımda istihdam edilen nüfusun sayısı **4.910.000'e** indi. Geçim koşulları ortadan kalkan **2,5 milyondan fazla çiftçi-köylü kırdan kente göç** etmek zorunda bırakıldı.

2 Topraklar gasp edildi:

İki Trakya bölgesi büyüklüğünde tarım alanı ortadan kalktı. AKP iktidara geldiğinde **41 milyon** hektardan fazla olan tarım alanı **38 milyon** hektara düştü.

3 AKP çiftçiyi borç batağına sürükledi:

2002'de **2,6 milyon çiftçinin** bankalara olan borcu **2.4 milyar lirayken** bugün **2,2 milyon çiftçinin** bankalara olan borcu **325 milyar lira** olmuştur. Yani AKP iktidarı boyunca çiftçinin borcu **133 kat** artmıştır.

4 Temel gıdaların üretimi azaldı:

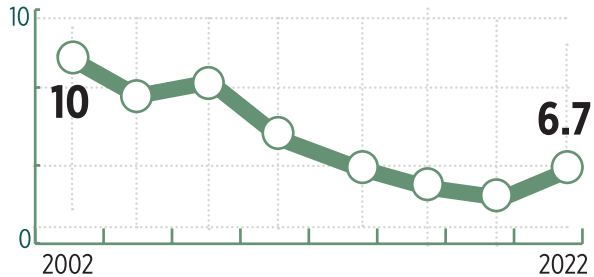
Ülke nüfusu artarken temel besin kaynağı olan buğday üretimi azaldı. 2002'de **65 milyon** olan ülke nüfusu 2022'de **85 milyona** ulaşırken buğdayda üretim 2002 yılının **19.5 milyon ton** iken **2022'de 17.65 milyon tona** geriledi. Buna karşın 2003'ten 2022'ye kadar yaklaşık **87 milyon ton buğday** ithal edildi.

5 İthalat stratejisi hız kazandı:

Ülkemiz, arpa, mısır, çeltik, pamuk, kuru baklagiller, ayçiçeği, şekerde net ithalatçı konumuna geldi. Kaybeden küçük çiftçiler olurken kazanan çok uluslu şirketler oldu.

6 Tarımın milli gelirden aldığı pay azaldı:

Gayri Safi Yurtiçi Hasıladan tarımın aldığı pay 2002'de %10,2 iken yıllar içinde azalarak 2022 yılında %6,2'ye geriledi. Küçük üreticiler, çiftçiler ülkeyi beslemeye devam ederken emeklerinin karşılığı verilmedi.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

AKP iktidarı küçük çiftçilerin, köylülerin, halkın acil çözüm bekleyen sorunlarına bugüne dek anlamlı bir yanıt üretememiştir. Emperyalist dayatmaların en tavizsiz uygulayıcısı olarak tarım ve gıda alanında neoliberal dönüşümü tamamlamış; küresel ve yerel sermayenin çıkarlarına uygun politikalarla gıdayı piyasalaştırmıştır. Toprak, su, mera ve ormanlar gibi müştereklerin sermaye birikimi için kullanılmasıyla kırsal alandaki ekonomik, sosyal ve ekolojik sorunları derinleştirmiştir. Bu sürecin sonunda küçük çiftçiler ya kendi toprağında işçi olmuş ya da tarımdan uzaklaşarak hizmet ve sanayi alanlarında ucuz

işgücü olarak istihdama dahil olmuş ya da işsizler ordusuna katılmışlardır.

SOL Parti tüm bu sorunlar karşısında, eşitlikçi ve demokratik bir gıda sistemini yaratabilmek adına anti-kapitalist ve anti-emperyalist bir perspektifle halkın gıda sistemi olan gıda egemenliği hedefi için mücadele etmektedir.

AKP'nin tarımda yarattığı bu büyüklükteki bir tahribatın birdenbire onarılamaya-acağı da açıktır. Bu çerçevede önümüzdeki dönemin mücadele başlıklarının geçiş süreci perspektifiyle ele alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda;

- Öncelikle afet bölgesindeki kırsal alanlara yönelik hasar tespit çalışması yapılmalı ve zarar karşılanmalıdır. Afet bölgesinde tarımsal üretimin yeniden başlamasını sağlayacak üretim ve tedarik koşulları oluşturulmalıdır. Bölgenin yeniden kuruluşuna yönelik tarımsal üretim planlaması

yapılmalı; köylüler ve küçük çiftçiler başta olmak üzere tarım emekçileri ve ilgili kuruluşların karar mekanizmasına demokratik katılımı sağlanmalıdır.

- Girdi maliyetlerinin artışı en önemli sorunlardan biri olarak ele alınmalıdır. Mazot, elektrik, gübre gibi temel girdilerin üretim ve

dağıtımı kamu eliyle yapılmalı; girdi maliyetleri kur farkından etkilenmeyecek biçimde sabitlenmelidir. Üreticiler toprak, su, tohum gibi üretim araçlarına ücretsiz erişmelidir.

- Çiftçilerin mevcut borçları üretim planlamasının önündeki önemli engellerden biridir. Bu nedenle

geçimlik tarım yapanların elektrik, su ve Ziraat Bankası'na olan tüm borçları silinmelidir.

- Çiftçiyi tarımda tutacak düzeyde destekleme alımı ve sübvansiyon yapılmalıdır. Çiftçiye dönük tüm fiyat desteklemeleri girdi maliyetlerine endekslenmelidir. Gayri Safi Milli Hasılda (GSMH) tarımsal destekleme için ayrılan kaynak oranı artırılarak küçük çiftçiliğin varlığının sürdürülmesi için kullanılmalıdır.
- Taban fiyat uygulaması girdi maliyetleri + kâr + asgari refah payı hesaplamasıyla yapılmalıdır.
- Yerel üretim sistemlerinin direncini kıran ithalat teşvikleri son bulmalıdır. Yerel üretim ve tüketime dayalı bir tarım politikası inşa edilmelidir.
- Üreticinin pazar erişimi piyasalardan bağımsız bir biçimde sağlanmalıdır. Şirketlere ve market zincirlerine verilen imtiyazlar son bulmalıdır. Çiftçinin doğrudan tüketici ile buluşmasını sağlayacak satış kanalları geliştirilmeli, yaygınlaştırılmalı ve tedarik zincirleri kısaltılmalıdır.
- Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri, üreticilerin üretimden pazarlamaya kadar karar sahibi olmasını sağlayacak biçimde demokratikleştirilerek yeniden yapılandırılmalıdır.

- Özelleştirilen, işlevsizleştirilen tüm kamu kurumları ekolojik köylü tarımının yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi için çiftçiler lehine ve demokratik bir biçimde yeniden yapılandırılmalıdır.
- Tarım arazilerinin işlev dışı kullanımı son bulmalıdır. Tarım arazilerinin, ormanların, meraların, yaylaların ve suyun, maden, enerji, turizm gibi yatırımlara açılması, özelleştirilmesi ve ticarileştirilmesi; enerji için yapılan bitkisel üretim son bulmalıdır.
- Doğanın metalaşması yoluyla kırsal sosyo-kültürel yapısını dönüştüren; üreticilerin üretimden kopmasına, gençlerin kırsal terk etmesine yol açan ve tarımı ekonomik bir faaliyet olarak sürdürülemez hale getiren kırsal kalkınma anlayışı terk edilmelidir.
- Çiftçilerin örgütlenmelerinin önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır. Mevsimlik tarım işçilerine sosyal güvence ve örgütlenme hakkı sağlanmalıdır.
- Üretici kooperatiflerinin demokratikleşmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Sözleşmeli üretim sonlandırılmalıdır. Gıdanın, çiftçi bilgisi ile yeniden tahsis edilmesine yönelik adımlar atılmalıdır.
- Köy tüzel kişilikleri geri verilmelidir. Tüm köy ve beledelerin, demokratik işleyişini ve

özerkliğini sağlamanın bir ilk adımı olarak gasp edilen köy tüzel kişilikleri ve müşterekleri geri verilmelidir. Gençler başta olmak üzere kırsalda ikamet edenlerin yaşam alanlarını terk etmemeleri adına sosyo-ekonomik ve kültürel politikalar uygulanmalıdır.

- Yerel üretimin güçlendiği, üreticinin emeğinin karşılığını alabildiği, toplumun geniş kesimlerinin açlık ve yetersiz beslenme riskiyle yaşamadığı bir gıda sistemi oluşturulmalıdır.
- Tarımsal üretime dair acil sorunların çözümüne ilişkin gıda ve tarım politikaları, piyasa dışı, nitelikli ve devamlılığı sağlanabilir şekilde ekolojik köylü tarımı ilkeleri etrafında tohumdan sofraya bir bütün olarak ele alınmalıdır.

